

Financuar
nga Bashkimi Evropian
dhe Këshilli i Evropës

COUNCIL OF EUROPE

Zbatohet
nga Këshilli i Evropës

INSTITUTI I SHËNDETIT PUBLIK

SAŽETAK INFORMACIJE ZA COVID-19

SAŽETAK INFORMACIJE ZA
COVID-19

SADRŽAJ

1. SAVJETI	5
2. PITANJA I ODGOVORI VEZANI ZA VIRUS I BOLEST „COVID-19“	7
3. SIMPTOMI	8
4. NAČIN ŠIRENJA INFEKCIJE OD COVID-19.	9
5. POVRŠINE I HIGIJENA	13
6. ŽIVOTINJE	14
7. PREVENCIJA, DIJAGNOSTIKA I LIJEČENJE.....	15
8. PREPORUKE ZA PUTNIKE.....	19
9. TRUDNOĆA	21
10. UPOZORENJE ZA JAČANJE KONTROLA NA GRANICAMA.....	22
11. ZA GRAĐANE	23
12. ZA BIZNISE.....	26
13. ZA RADNIKE KOJE RADE U JAVNOJ ADMINISTRACIJI	30
14. ZA RADNIKE KOJI RADE U PRIVATNOM SEKTORU.....	31

SAVJETI

Izvor: www.coronavirus.al/keshilla

- Nazovite broj 127 ako budete imali kašalj, visoku temperaturu ili poteškoće u disanju i prijavite historiju vašeg putovanja ako ste putovali u zadnje vrijeme;
- Operite ruke vodom i sapunom ili čistite ruke trljajući s prečistačem čija je baza alkohol;
- Ako budete kašljali ili kihali pokrijte usta ili nos laktom ili papirnom maramicom;
- Odmah bacite maramicu u kantu za smeće i operite ruke;
- Izbjegavajte blizak kontakt sa ljudima koji imaju visoku temperaturu ili kašalj;
- Držite distancu – najmanje 1 metar – od drugih ljudi, posebno kad kašlju, kišu ili imaju groznicu, zato što virus je nađen u kapljicama od pljuvačke i **širi se preko disanja u bližoj distanci**;
- Izbjegavajte kontakte od tržišta životinja u regijama koje imaju Koronavirus i spriječite ranjive kontakte s životinjama ili s površinama koje su bili u kontaktu sa životinjama;
- Nemojte jesti proizvode od mesa koji nisu kuhani ili su kuhani bez kvaliteta. Meso i mlijeko koje nisu obrade ili organe životinja moraju se obraditi pažljivo, koristeći potrebne mjere s ciljem da se izbjegne kontaminacija;
- Putnici koji su imali kontakte sa potvrđenim slučajevima ili su se direktno izložili ka jednom izvoru infekcije moraju se staviti pod medicinsko posmatranje. Kontakti koji imaju visok rizik moraju izbjeciti putovanje na period inkubacije koji traje 14 dana;

- Svjetska Zdravstvena Organizacija preporučuje da stavite masku samo ako imate sumnju da ste se zarazili novim koronavirusom i imate sljedeće simptome: kašalj, kihanje ili se brinete za jednu osobu koja može biti zaražena koronavirusom (zadnja putovanja u Kinu i simptome disanja). Korištenje maske pomaže da se izbjegne širenje kapljica pljuvačke i preko njih širenje virusa, ali moraju se pratiti druge mjere od respiratorne higijene i higijene ruka. Nije potrebno da stavite razne maske jednu na drugu (slaganje);
- Operite vaše ruke: nakon što se kašljali ili kihali; kad pazite bolesne osobe; prije, tokom i nakon **što ste kuhali; prije nego što** jedete, nakon što ste koristili toalet, nakon što ste nešto radili; nakon što ste dirali životinje.

PITANJA I ODGOVORI VEZANI ZA VIRUS I BOLEST „COVID-19“.

Izvor:<http://www.ishp.gov.al/pyetje-dhe-pergjigje-te-shpeshta-virusi-dhe-semundja-nga-covid-19/>

Šta je koronavirus?

Koronavirusi su jedna velika porodica virusa koji izazvaju bolesti od najlakših do najtežih. Oni su šireni u mnogi vrsta životinja i rijetko evoluiraju, širu se, zarazuju ljudi i šire se između njima. Koronavirusi humani su identifikovani prvi put 1960. god. i do 2019. god. je bilo poznato 6 vrsta virusa od kojih 4 vrsta su zajednički: **229E (alpha coronavirus), NL63 (alpha coronavirus), OC43 (beta coronavirus) dhe HKU1 (beta coronavirus).**

U 21. vijekom dva koronavirusa sa visokom patogenitetom, kao SARS – CoV koji izaziva Tešku Akutnu Respiratornu Sindromu i MERS – CoV koji izazve Respiratorni Sindrom Srednjog Istoka, su se širili od rezervoara životinja: jedan od vrsta divljih mačaka i deva, izazivajući globalnu epidemiju sa visokom bolesti i smrtnošću.

Novi koronavirus „COVID-19“.

31. decembra 2019. god. desilo se nekoliko slučajeva sa pneumonijom u Wuhan, kanton Hubei, u Kini gdje su većina njih izvijestili izloženost na jedno tržište gdje su se prodavali morski proizvodi i mnogo životinja. Podaci kažu da „2019-nCoV“ ima hemoragiju za nekoliko amino kiselina sa „SARS – CoV“ i može koristiti kao prijemnik „ACE3“. Od 11 februara 2020. god. bolest izazvana od ovog virusa se imenovala „COVID-19“ (CO-za koronavirus; VI-za virusa; D-za bolest (Disease) i 19-za godinu) i virus se imenovao „SARS-CoV-2“.

SIMPTOMI

Koji su simptomi osoba koje imaju infekciju koronavirus?

Simptomi zavise od virusa, ali najčešće znakovi uključaju simptome respiratornog sistema: groznica, kašalj i poteškoća u disanju. Kod najtežih slučajeva infekcija može izazvati pneumoniju, tešku akutnu respiratornu sindromu, insuficijenciju bubrega i smrt.

Koliko je opasan novi virus?

Kao i druge bolesti respiratornog sistema, nova infekcija od „COVID-19“ može izazvati lake simptome kao: prehlada, bol u grlu, kašalj i groznica, ili teške simptome kao: pneumonija i otežano disanje. Rijetko može biti fatalan.

Najosetljiviji ljudi sa teškim oblicima su starije osobe i oni koji već imaju bolesti kao što su dijabetes i srčana bolest.

Koja je razlika između gripe, prehlade i novog koronavirusa?

Simptomi su slični i oni su komponovani od kašalja, groznice i prehlade. Ipak, oni su izazvani i od drukčijih virusa, stoga, ako mislite da imate koronavirus, onda je potrebno da se izvode laboratorijski testovi da se potvrdi dijagnoza.

Koliko traje preiod inkubacije?

Period inkubacije je period između infekcije i razvoja kliničkih simptoma. Trenutno je procijenjeno da se promjene dešavaju između 2 i 11 dana, do maksimalno 14 dana.

NAČIN ŠIRENJA INFEKCIJE OD COVID-19.

Da li se mogu širiti koronavirusi i novi koronavirus od osobe do osobe?

- Da, nekoliko koronavirusa mogu se širiti od jedne osobe do druge, obično nakon tijesnog kontakta, sa bolesnim pacijentom, na primjer između članova porodice ili u okolini zdravstvene zaštite.
- Novi koronavirus, odgovoran za bolest COVID-19 može se širiti od jedne osobe do druge, preko tijesnog kontakta sa zaraženom slučajem.

Kako se širi novi koronavirus?

Novi koronavirus je jedan virus respiratornog sistema koji se širi preko tijesnog kontakta sa jednom bolesnom osobom. Glavni načini širenja od bolesne osobe su preko:

- pljuvačke, kašalja i kihanja
- direktnog ličnog kontakta
- ruka, na primjer dirajući sa kaljanjim rukama (neoprane ruke) usta, nos ili oči
- u rijetkim slučajama, infekcija se dešava preko fekalne kontaminacije
- Uglavnom disajne bolesti ne šire se preko hrane, koja za svaki slučaj mora se tretirati u skladu sa najboljim praktikama higijene i izbjegavajući **kontakt između** hrane koja je kuhana i neobrađene hrane.

Ipak, još se studira da se bolje razumije kako se širi ovi vrsta virusa.

Koja je definicija „tijesnog kontakta“?

Prema ECDC, za „tijesan kontakt“ će se smatrati:

- Svaka osoba koja živi u jednoj kući.
- Svaka osoba koja ima kontakt s jednim slučajem ili s tjelesnim tečnostima ili s laboratorijskim uzorcima.
- Svaki radnik koji je direktno radio u zdravstvenoj zaštiti s pacijentama koji imaju 2019-nCoV, ili je radio sa radnicima koji su radili u zdravstvenoj zaštiti i imaju 2019-nCoV.
- Svaka osoba ili osobe koji su posjetili pacijente ili su bili u jednom **okruženju** zdravstvene zaštite gdje su bili pacijenti koji su imali 2019-nCoV, posebno kad slučaj je bio podnošen u jednoj proceduri koja je generirala aerosola.
- Svaka osoba koja je bila u distanci od 2 metara od slučaja, u svakom ambijentu koji se nije prije spomenuo u svakom vremenu.
- Svaka osoba koja je putovala zajedno s jednim pacijentom ili s više njih koji imaju infekciju 2019-nCoV u bilo kom prevoznom sredstvu.
- Osobe koje su putovale avionom u jednom redu ili prije dva reda i nakon jednog sumnjivog ili potvrđenog slučaja s virusom COVID-19; drugovi putnika ili staratelji; i članovi posade koji su poslužili u sekciju aviona gdje je „slučaj“ sjedio. Ako „slučaj“ ima tešku simptomatologiju ili je preselio unutra aviona, **šta znači veću eksponiranost putnika**, zbog toga svi oni koji su sjeli u jednu sekciju aviona ili u čitav avion moraju se uzeti u obzir kao „tijesne kontakte“.

Kako možemo liječiti „tijesnog kontakta“ od jednog potvrđenog slučaja sa virusom COVID-19?

Svaka osoba koja prijavi kontakt s jednim sumnjivim ili potvrđenim slučajem s 2019-nCoV mora se odmah prijaviti kod odgovarajućeg NJVKSH i nakon toga od NJVKSH do ISHP s uviđajnog formulara. Ova procedura mora se odmah učiniti unutar 24 sata.

Što je brže moguće NJVKSH u suradnju s ISHP, počinje identifikaciju osoba koje su imali istu eksponiranost kao i sumnjivi

slučaj ili moguće (ko-eksposiranje subjekate) i subjekata koji su imali tijesni kontakt sa slučajem tokom svog simptomatičkog perioda ili prije nego što su se simptome pokazali.

Dok se čeka potvrda za slučaj, zbog važne neizvjesnosti vezano s ovom bolešću svaki kontakt mora se postaviti u karantin i nakon potvrda, kontakti budu u karantinu ili u jednom okruženju koji se uklopio kao karantin da se uvjeri socijalna razdaljina u skladu s pravilima karantine.

Ko se može zaraziti od novog koronavirusa?

Osobe koje žive ili su putovali u zone koje su već zaražene novim koronavirusom mogu rizikovati da se zaraze. Trenutno, novi koronavirus kruži u Kini gdje se prijavljuje najveći broj slučajeva. U drugim državama, većina slučajeva koje su se prijavili bili su putovali u Kinu. Malo slučajeva su se desili kod onih što su živjeli ili su imali tijesnu saradnju sa osobama koji su bili zaraženi u Kini. Također ima država kao: Južna Korea, Hong Kong, Japan, Tajland i u zadnje vrijeme Italija gdje postoji zajednička cirkulacija.

Da li se može širiti infekcija novog koronavirusa od jednog slučaja koji nema simptome (asimptomatički slučaj)?

Prema podacima koji su do danas dostupni, osobe koje imaju simptome su glavni razlog **širenja virusa**. **SZO** smatra rijetkim infekciju od koronavirusa prije nego da simptomi budu pokazani ali i ova mogućnost postoji.

Da li je istina da novi koronavirus se može širiti tokom kontakta s metalom ili držeći kvaku autobusa blizu osobe koja kašlje?

Prema podacima koji su dostupni, smatra se kao nemoguće da se može dobiti jedna infekcija preko metala ili držeći kvaku autobusa. Sa druge strane, trenutno mi smo na sredini sezone gripe. Stoga, ako se prikazuju simptomi kao groznica, kašalj, bol u grlu, bol u glavi i posebno teškoće u disanju morate se konsultirati s vašim doktorom. Ipak, da izbjegnute infekcije, uključujući respiratorne infekcije, dobra je navika da operete često i pažljivo ruke nakon što ste dirali objekte i površine koje mogu biti potencijalno zagađene prije nego

da dirate lice, oči i usta.

Da li su u riziku profesionalci zdravstvene zaštite da se zaraze od novog koronavirusa?

Da, ova grupa profesionalca je u riziku, zato što su oni u kontaktu s pacijentima češće nego drugi ljudi. Svjetska Zdravstvena Organizacija preporučuje da profesionalci zdravstvene zaštite moraju izvršiti potrebne sprečavajuće i revizorne mjere za infekcije, uglavnom i posebno za respiratorne infekcije.

POVRŠINE I HIGIJENA

Koja su pravila za dezinfekciju / pranje ruku?

Pranje ruku i dezinfekcija su ključ da izbjegnute infekciju. Vi morate prati ruke često i potpuno sa sapunom i vodom najmanje 20 sekundi. Ako sapun i voda nisu dostupani, možete koristiti soluciju za ruke čija je baza alkohol (koncentracija alkohola mora biti bar 60%).

Koliko vremena može preživjeti novi koronavirus u površini?

Informacije kažu da virus može preživjeti nekoliko sati, ali ovaj podatak se još studira. Korištenje sredstva za dezinfekciju može ubiti virus, odnosno njegovu sposobnost da zarazi ljude, na primjer sredstva za dezinfekciju koja sadrže 75% alkohola (etanol) ili 1% s bazom klora (izbeljivač).

Da li je sigurno uzimenje paketa iz Kine ili iz druge države gdje je virus identifikovan?

Da, sigurno je. SZO izjavljuje da ljudi koji uzimaju pakete ne rizikuju da dođu u kontakt s novim koronavirusom, zato što on ne može preživjeti u površini dugo vremena.

ŽIVOTINJE

Da li se ljudi mogu zaraziti novim koronavirusom od životinja?

Detaljne istrage otkrivaju da se u Kini u 2002 god. SARS-CoV **širio od mačaka** do ljudi i u 2012 god. u Saudijskoj Arabiji MERS-CoV se širio od deva do ljudi. Mnogi koronavirusi koji cirkulišu u životinjama i još nisu zarazili ljude su poznati. Dok se sistem nadzora ne poboljša po čitavom svijetu, moguće je da će se identifikovati više koronavirusa. Izvor životinja novog koronavirusa nije se još identifikovao. Pretpostavlja se da prvi ljudski slučajevi u Kini dolaze od jednog životinjskog izvora.

Da li se moguće zaraziti od kućne životinje?

NE, trenutno ne postoji ni jedan naučni dokaz da kućne životinje kao: pas i mačka nose i šire virus. Ali, preporučuje se da operete često ruke sapunom i vodom ili koristite soluciju **čija je baza alkohol nakon kontakta s životinjama.**

Da li je moguć uvoz životinja ili životinjskih proizvoda od Kine?

Zbog prisustva nekih zereznih bolesti životinja u Kini, samo neke životinje i neobrađeni životinjski proizvodi su ovlašteni da budu uvezeni u Evropsku Uniju od Kine.

Ne postoji nijedan dokaz da nekoliko životinja ili životinjskih proizvoda ovlaštenih da budu uvezene u Evropsku Uniju predstavlja zdravstveni rizik za građane Evropske Unije zbog presencije SARS-CoV-2 u Kini.

Da li postoji mogućnost da uvozimo prehrambene proizvode od Kine?

Kao i s uvozom životinja i životinjskih proizvoda, zbog situacije zdravlja životinja u Kini, samo neki prehrambeni proizvodi s životinjskom porijeklom su ovlašteni za uvoz u EU od Kine, sa uslovom da oni ispune striktno zdravstvene zahtjeve i da budu kontrolirane. Zbog istog razloga, putnici koji ulaze na teritoriju EU nisu dozvoljeni da posjeduju u svojim prtljagama meso, proizvode mesa, mlijeko ili proizvoda mlijeka.

PREVENCIJA, DIJAGNOSTIKA I LIJEČENJE

Kako mogu zaštititi sebe od novog Koronavirusa?

Koronavirus izaziva tipične respiratorne simptome. U toku pojave glavne su preporuke:

- Operite često ruke vodom i sapunom i čistite ih trljajući sredstvom za dezinfekciju čija je baza alkohol;
- Ako budete kašljali ili kihali pokrijte usta ili nos vašim lakatom ili maramicom od papira;
- Odmah bacite maramicu u kantu za smeće i nakon toga operite vaše ruke;
- Izbjegavajte tijesne kontakte sa onima koji imaju visoku temperaturu **i kašalj**;
- Držite distancu – najmanje 1 metar – od drugih ljudi, posebno kad kašlju ili kihnu ili imaju groznicu, zato što virus je nađen u kapljice od pljuvačke i širi se preko disanja u bližu distancu;
- Posjetite vašog doktora ako budete imali kašalj, temperaturu ili teškoću u disanju i prijavite vašu historiju putovanja ako ste putovali u zadnje vrijeme;
- Izbjegavajte kontakte od tržišta životinja u regijama koje su pogođene koronavirusom i spriječite ranjive kontakte sa životinjama ili sa površinama koje su bile u kontaktu sa životinjama;
- Nemojte jesti proizvode od mesa koje nisu kuhani ili su kuhani bez kvaliteta. Meso i mlijeko koje nisu obrađeni ili organi životinja moraju se obraditi pažljivo, koristeći potrebne mjere s ciljem da se izbjegne kontaminacija;
- Putnici koji su imali kontakte sa potvrđenim slučajevima ili su se direktno izložili ka jednom izvoru infekcije moraju

se staviti pod medicinsko posmatranje. Kontakti koji imaju visok rizik moraju izbjeći putovanje na period inkubacije koji traje 14 dana;

- Nemojte zaboraviti da postoji nekoliko faktora koji su uzrok za respiratorne bolesti i novi koronavirus može biti jedan od njih. Ako budete imali lake simptome i niste bili u zadnje vrijeme u Kini, ostanite kući dok se simptomi ne olakšaju ispunjujući higijenske mjere, uključujući respiratornu higijenu i higijenu ruku.

Da li se može virus prenijeti preko hrane?

Uglavnom respiratorne bolesti se ne mogu prenijeti preko hrane. Međutim, sa hranom se mora postupati u skladu sa najbloljim praksama higijene i izbjegavajući kontakt između neobrađene hrane i kuhane hrane.

Da li treba da stavim masku da se zaštitim?

Svjetska Zdravstvena Organizacija preporučuje da stavite masku samo ako sumnjate da ste zaraženi novim koronavirusom i imate takve simptome kao što su kašalj, kihanje ili ako se brinete za osobu za koju se sumnja da ima novi koronavirus (posljednja putovanja u Kinu i disajne simptome). Korištenje maske pomaže da se ograniči širenje kapljica i putem njih i širenje virusa, ali morate pratiti i druge mjere respiratorne higijene i mjere za higijenu ruku. Nije potrebno da stavite maske jednu iznad druge (superpozirane).

Kako treba da stavim i skinem masku?

Evo kako treba da činite:

1. Prije nego što stavite masku, operite ruke vodom i sapunom ili sredstvom za dezinfekciju čija je baza alkohol
2. Pokrijte usta i nos maskom, osiguravajući se da vaša maska se prilagodi vašem licu
3. Nemojte dirati masku što je stavite-ako je dirate operite vaše ruke.

4. Kad se maska smokri ili se umiri od vlage, zamijenite je drugom maskom koja je nova i nemojte je ponovo koristiti; maske se mogu koristiti samo jedan put
5. Skinite vašu masku hvatajući je od gume i nemojte dirati masku u prednjom dijelu;
6. Odmah je bacite u zatvorenu torbu i operite vaše ruke

Kada možemo reći da je jedan slučaj potvrđen sa novim koronavirusom?

Kad slučaj da pozitivan rezultat tokom testa koji se uradi molekularnom metodom za 2019-nCoV.

Šta se mora uraditi kada se sumnja da jedan slučaj može biti zaražen novim koronavirusem?

U kontekstu predstave jedog zaraznog agenta za koga se ne zna način direktnog širenja od čovjeka do čovjeka i epidemiološki i biološki rizik, svaki sumnjivi slučaj mora se liječiti prema glavnoj proceduri u skladu sa zakonom za zarazne bolesne br. 15/2016.

Svi doktori medicinskih centara, koji liječe pacijente za koje se sumnja da su zaraženi novim koronavirusom, moraju prijaviti doktoru koji je specijalist za infekcije i Nacionalnog Centara za Hitne Slučajeve/ br. telefona 127 ako slučaj treba da ide kod doktora ili da se hospitalizuje, u skladu s zakonom br.15/2016.

Ako pacijent kontaktira sistem za primarnu zdravstvenu zaštitu (doktora njegove porodice, Nacionalnog Centara za Hitne Slučajeve 127) savjetuje se da se ne vodi odmah u hitnu pomoć nego da se organizuje njegovo liječenje, tako da se izbjegne kontakt s drugim pacijentima, i čak u odsustvu simptoma u korist širenja od čovjeka do čovjeka.

Da li postoji vakcina za novi koronavirus?

Kad je jedna bolest nova, ne postoji vakcina za nju, i moguće je da prođe dosta godina dok se proizvode jedna nova vakcina.

Da li postoji liječenje za COVID-19?

Trenutno ne postoji specifično liječenje za bolesti uzrokovane od koronavirusa. Međutim, većina simptoma mogu se liječiti u zavisnosti kliničkog stanja pacijenata. Pomoćna njega može biti mnogo efektivna. Još se studira za specifične terapije.

Da li mogu biti korisni antibiotici za prevenciju infekcije od novog koronavirusa?

NE, antibiotici nisu efektivni protiv virusa, oni funkcionišu samo protiv bakterijskih infekcija.

PREPORUKE ZA PUTNIKE

Šta se preporučuje za putnike?

- Preporučuje se da se odlože nepotrebna putovanja ka zonama s rizikom od koronavirusa. Zone s rizikom od koronavirusa mogu se pronaći na web stranicu SZO.
- Ako idete u Kinu, u zone sa rizikom, preporučuje se da se vakcinišete protiv sezonske gripe najmanje dvije sedmice prije putovanja da ovako olakšate dijagnozu i upravljanje sumnjivih slučajeva s obzirom na slične simptome između gripe i koronavirusa, da se izbjegne koegzistencija između dva virusa u jednom organizmu i da se smanji ulaz u hitnu sobu za komplikacije od gripe.
- Također se preporučuje izbjegavanje posjeta na tržite svježih prehrambenih proizvoda čije porijeklo je od životinja i izbjegavanje kontakta sa ljudima koji imaju respiratorne simptome i naravno često pranje ruku.
- Ako jedna osoba ima respiratorne simptome (kašalj, bol u grlu, teškoće u disanju) dok je u zoni rizika, mora odmah tražiti zdravstvenu zaštitu
- Svaka osoba koja je ulazila u Albaniju u zadnjih 14 dana, nakon što su bili u zonama koje su zaražene od epidemije, kao što je identifikovano od SZO, se mora samokontrolisati i samoizolirati.

Ako se respiratorni simptomi (groznice, kašalj, bol u grlu, teškoće u disanje) dešavaju u zadnje dvije sedmice nakon što su se vratili od zone s rizikom:

- nazovite besplatni broj telefona Nacionalnog Hitnog Centra 127
- stavite hirurške maske ako ste u kontaktu s drugim osobama
- regularno perite vaše ruke

Šta se treba učiniti ako ste u zadnje vrijeme bili u zonama povećanog rizika?

Osobe koje su se vratile u Albaniju, nakon što su bili u zonama Kine koje su pogođene od epidemije, u zadnjih 14 dana za više informacija mogu kontaktirati ISHP.

Koliko će trajati ova epidemijska eksplozija?

Trenutno nije moguće da se predvidi koliko će trajati epidemijska eksplozija od novog koronavirusa i kako će se razvijati. Trenutno imamo posla s jednim novim virusom i zbog toga ima mnogo neizvjesnosti. Na primjer, ne zna se da li će se smanjati **širenje tokom ljeta, kako se dešava sa sezonskom gripom.**

TRUDNOĆA

Da li trudne žene imaju veći rizik da razviju teže forme COVID-19?

Nema naučnih podataka za osjetljivost trudnica od virusa. Trudnoća uključuje promjene u imunitetnom sistemu koje mogu povećati rizik prihvatanja viralne respiratorne infekcije, uključujući i one od koronavirusa. Osim toga, trudnice mogu pokazati veći rizik za razvoj od jedne teške forme respiratorne viralne infekcije.

Svejedno, vezano za širenje COVID-19 za trudnice također se preporučuje da učine normalne preventivne akcije, na primjer oprati ruke često i izbjeći kontakt s bolesnim ljudima da smanjaju rizik infekcije.

UPOZORENJE ZA JAČANJE KONTROLA NA GRANICAMA

Izvor:<https://infocoronavirus2019.al/kontrolli-ne-pikat-kufitare-urgjenca-mjekesore/>

Institut za Javno Zdravlje u koordinaciji sa **Državnim Inspektoratom Zdravlja**, Direktoriju Luka u Draču i Operator zdravlja su pripremili i implementirali listu s pitanjama o kontrolu putovnica za slučajeve za koje se sumnja da imaju zarazne bolesti (da se specifično identifikuje COVID-19) u svakom **graničnom prelazu u kopneni**, morski i vazdušni nivo, gdje u jedno vrijeme uzimaju se tačni podaci za rezidenciju, mjesto polaska i tranzita, ali i kliničke podatke o respiratornoj infekciji ili kliničke simptome s dominacijom temperature i katara.

Protokol za bolest uzrokovanu od COVID-19 i pravila, obavještenja i pratnje sumnjivih slučajeva u svakom graničnom prelazu u kopneni, morski i vazdušni nivo prilagođen s onim od SARS-a i druge vođenje su već spremne.

Dosije putnika u svakom graničnom prelazu u kopneni, morski i vazdušni nivo od koje se uzimaju demografske sljedeće podatke: rezidencija, ime, prezime, broj kontakta, mjesto polaska i tranzita je već spremna.

U svakom graničnom prelazu u kopneni i morski nivo, se pokušava da bude posebno okruženje za privremeno stanje sumnjivog slučaja implementirajući algoritam za čekanje i prijevoz sumnjivih slučajeva.

Na aerodromu „Majka Tereza“ i u luci Drač postoje posebni prostori za izolaciju i za privremenu karantinu.

Treninge s osobama javnog zdravstva i s osobama koje rade na graničnim prelazima su se izveli na svakom graničnom prelazu.

Državni Inspektorat Zdravlja sistematično ocjenjuje i nagleda dezinfekciju i stanje higijene na svakom graničnom prelazu.

ZA GRAĐANE

Izvor: <https://coronavirus.al/per-qytetaret/>

Za svakog građanina:

Dozvoljava se:

- Kretanje šetača u urbanim zonama i bez pratnji s drugim osobama unutar rasporeda koji je određen od nadležnih organa.
- Kretanje za osnovno snabdjevanje potreba hrane i lijekova, unutar rasporeda koji je odrađen od nadležnih organa.
- Kretanje osoba koje imaju dozvolu od nadležnog organa ili ako se dešava zdravstveni hitni slučaj ili pratnja za bolesne osobe koje se moraju liječiti u bolnici.
- Kretanje u parku, zelenim zonama ili urbanim zonama poštujući odgovornost da ne budu više od 2 osobe, i da drže distancu jedan od drugog, najmanje od 2 metra.
- Kretanje vozila koja imaju posebnu dozvolu od nadležnih organa i vozila za javne institucije i/ili privatnih vozila koji cirkulišu u specifičnom rasporedu.
- Zahtjev za dozvolu za privatna vozila se zatražuje online na web-stranici Državne Policije i može se dobiti samo nakon **što se uzime u obzir i odobri se od nadležnih organa.**
- Cirkulacija samo s privatnim vozilima 4+1 ka Grčkoj ili od Grčke.

Zabranjeno je:

- Izlaz iz kuće od zadnjeg dozvoljenog rasporeda subote do prvog dozvoljenog rasporeda ponedjeljka.
- Od 30. marta, izlaz za kupovinu bez digitalne autorizacije koja se zahtjeva e-mailom ili telefonom u ime porodice preko aplikacije online.

- Državljeni koji su došli iz zona koje su zaražene od infekcije COVID-19 i ne stavljaju se u karantin će se kazniti s 700 000 (sedamsto hiljada) lek.
- Državljeni koji su rezultirali pozitivni i ne stavljaju se u karantin će se kazniti s 700 000 (sedamsto hiljada) lek.
- Gradsko, međugradsko i okogradsko kretanje građana javnim i privatnim prijevozima dok izlazi druga odluka.
- Kretanje javnim i privatnim prijevozima (autobusa, automobila, itd) u ulaz i izlaz u granicama od 23:59 sati 15 marta 2020 god.
- Kretanje javnim i privatnim prijevozima, uključujući privatna vozila, u zone i rasporede koje su definisane od nadležnih organa se kažnjava odstranjivanjem vozačke za tri godine i konfiskacijom vozila.
- Kretanje u parkovima, zelene zone, i urbane zone od grupa koje imaju više od 2 osobe se mora držiti distanca od najmanje 2 metra.
- Kretanje za građane izvan rasporeda koji su definisani od **nadležnih organa. Kažnjava se sa 10 000** (deset hiljada) lek i konfiskacijom privatnog vozila za 3 mjeseca ako građanin ima vozilo.
- Kretanje u parkovima i otvorenim zelenim zonama ili javnim okruženjima. Kretanje se kažnjava sa 20 000 (dvadeset hiljada) i konfiskacijom privatnog vozila za 3 mjeseca ako građanin ima vozilo.
- Kretanje šetača u urbanim zonama samo izvan rasporeda koji je odobren i bez pratnje od drugih ljudi.
- Kretanje penzionera u urbanim zonama isključujući slučajeve koji imaju autorizaciju ili zdravstvenu hitnu, dok izlazi druga odluka.
- Putovanje ka Italiji.

- Prevoz putnika ka Grčkoj i od Grčke prema kopnoj i morskoj liniji i odabrane kopnene linije ili licenciranih taksija.
- Organizacija javnih i privatnih aktivnosti kao što su sportski događaji, kulturne aktivnosti i konferencije ili masovna okupljanja u zatvorenim ili otvorenim prostorima, kao i koncerte, mitinge i publičke poslušnoste se kažnjavaju sa 5 000 000 (pet miliona) lek, a organizatori i aktivnost će se zaustaviti.
- Ulaz pratilaca i/ili članova porodice pacijenta u prostore zdravstvene hitne, institucijama zdravstvene zaštite, bolnicima gdje se liječe pacijenti, isključujući samo slučajeve kad ovaj zahtjev dolazi od direktorija bolnice. Pratioci i/ili članovi porodice pacijenta i odgovorna osoba za implementaciju ovog poretka se kažnjavaju sa 500.000 (petsto hiljada) lek.

ZA BIZNISE

Se dozvoljava u svako vrijeme:

- Međunarodni prevoz roba (uključujući Italiju i Grčku)
- Vozila koja distribuiraju servise i robe koje su potrebne
- Servis u kući; dostava ili katering
- Akreditovani pokret za radnike pošte, servisa za osiguranje zgrada, međunarodni prevoz i druge esencijalne servise.
- Se dozvoljava samo u odobrenim rasporedima
- Trgovina prehrambenih proizvoda s veleprodajom i s maloprodajom, lijekova, medicinskih proizvoda i za finansijske institucije.

Će se dozvoliti otvoreno unutra rasporeda samo:

- Supermarkete
- Markete
- Apoteke
- Pumpe
- Banke
- Veterinare
- Mašinske radionice
- Esencijalne servise
- Aktivnosti koje će nastaviti posao (kompanije moraju poštovati uslove za sigurnost, distancu i higijenu za radnike)
- Poljoprivreda
- Uzgoj
- Ribolov & akuakultura

- Proizvodnja hrane
- Proizvodnja pića i duhana
- Proizvodnja i obrada lijekova
- Minerali
- Gorivo i gas
- Konfekcije
- Call centeri
- Metalurgija
- Plastika i guma
- Kemijska industrija
- Električna industrija
- Obrada drva
- Energija, gas i klimatizacija
- Proizvodnja vode
- Konstrukcija
- Mašinske radionice
- Trgovina vozila
- Trgovina elektroničke oprema

Zabranjeno je u svako vrijeme:

- Povićanje cijena prodaje za prehrambene proizvode, lijekove, medicinske opreme i servise
- Kažnjavanje od banke ili finansijske institucije za subjekte koje ne mogu platiti ratu kredita za period mart – maj
- Izvoz lijekova ili medicinske oprema izvan Republike Albanije
- Otvorenje bara, restorana, restorana brze hrane, pubova, noćnih klubova, sala za vježbanje, itd.

- Isporuka usluge od klinika i zubnih kabineta
- Organizacija svih aktivnosti koje izazivaju gužvu ljudi
- Se zatvoraju
- Komercijalni centri
- Vjerski objekti
- Institucije obrazovanja
- Knjižare
- Biblioteke
- Muzeji
- Radionice za popravku guma
- Prodavnice za odjeću i cipele
- Prodavnice za građevinske materijale
- Prodavnice tepiha
- Prodavnice za opremu domaćinstva
- Prodavnice za školske i kancelarijske materijale
- Prodavnice za lučnu robu
- Prodavnice muzičkih instrumenata
- Prodavnice igračka
- Prodavnice cvijeća
- Prodavnice za domaće životinje
- Zlatare
- Stolarije
- Umjetničke galerije
- Servis hrane i pića (isključuje se katering/dostava)
- Rekreativne aktivnosti
- Sportske aktivnosti

- Frizeri
- Estetski centre
- Obavezne mjere za biznise prehambrenih i farmaceutskih proizvoda

Svi subjekti koje prodaju prehrambene proizvode i druge proizvode koje su potrebne za izdržljivost situacije, moraju držati rezervu za 3 mjeseca zavisi dugovječnosti proizvoda. Ako robe koje su se kupile s ciljem izdržljivosti situacije se ne prodaju u trgu, sa zahtjevom subjekta oni se mogu prodati Opštoj Državnoj Direktoriji Materijalnih Rezervi, prema računa s kojim su oni kupili.

Sve subjekte koje prodaju lijekove/medicinsku opremu, subjekte koje proizvode lijekove i medicinsku opremu i subjekte koji obavljaju medicinske servise, moraju biti oprezane i moraju preduzeti mjere da osiguraju snabdjevanje lijekovima i medicinskom opremom i da odrede potrebne medicinske servise, da se izdržava hitna situacija uzrokovana od COVID-19.

Nepreuzimanje ove mjere se kažnjava sa 5 000 000 (pet miliona) lek i s isključenjem za period od 3 godine od Javne Nabavke Agencije.

ZA RADNIKE KOJE RADE U JAVNOJ ADMINISTRACIJI

Dozvoljava se

- Izvršavanje zadataka u institucijama gdje su zaposleni, samo unutar odobrenog rasporeda
- Državni službenici i radnici javne administracije, mogu izvršavati zadatke (ako je odobreno od direktog poglavara) u njihovoj kući, preko telefonskih komunikacija ili drugih načina elektronske komunikacije (isključuje se od ove odluke samo zdravstveno osoblje.)
- Titularni i radnici institucija koji zbog obaveza moraju koristiti vozilo, prikazuju zahtjev i razlog za kretanje privatnim vozilom u odgovornim organima.

Zabranjeno je:

Kretanje radnika (**čiji posao nije vazan terenom**) javne administracije od centralnih i lokalnih institucija pješke, privatnom vozilom ili državnim vozilom van odobrednog rasporeda.

ZA RADNIKE KOJI RADE U PRIVATNOM SEKTORU

Za sve radnike koje rade u privatnom sektoru i koji mogu raditi svoj posao u odobrenom rasporedu (vidi kategoriju „Biznise“)

Se dozvoljava:

- Kretanje za posao poštujući rasporede.
- Samodeklaracija i oprema s autorizacijom za vozila prevoza kad poslodovac ne može ponuditi transport (s vozilama 4+1 mogu putovati do 3 osoba, a osobe moraju biti opremljene sa potrebnim **zaštitnim mjerama** kao što su maska, rukavice, sredstva za dezinfekciju; Za starije osobe se dozvoljava samo 1 osoba koja mora biti opremljena s zaštitnom maskom i kacigom)

Zabranjeno je:

- Kretanje i posao van odobrenog rasporeda.
- Svaka procedura za zaposlenje osoba

Ovo izdanje je izrađen s finansijskom podrškom Evropske Unije i Evropskog Vijeća.
Pogledе ovdje izražene u nijednem slučaju nemoraju se uzeti u obzir da reflektovaju
službenog nazore od nijednog para.

Financuar
nga Bashkimi Evropian
dhe Këshilli i Evropës

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Zbatohet
nga Këshilli i Evropës